

SZKOLNY

SŁOWNIK

GWARY

UCZNIOWSKIEJ

Język ogólnopolski

Ukształtowanie się języka polskiego datuje się na XII- XIII w., a pierwszy zapisany tekst polski pochodzi z „Księgi henrykowskiej”, która powstała w 1270r. Od tego czasu język polski progresywnie się rozwijał. Czerpał z zasobów dialektu wielkopolskiego, małopolskiego, a potem mazowieckiego i kresowego. Później do języka polskiego zaczęły napływać zapożyczenia z języków europejskich, na przykład francuskiego, niemieckiego i angielskiego. Oprócz tych wpływów polszczyzna rozwijała się sama, o czym świadczą np. rodzime nazwy miesięcy. I tak przez wiele wieków powstawał **język ogólnopolski**. Jest to ogólna odmiana języka (ponadregionalna), używana w wersji mówionej jak i pisanej w całym kraju. Takiego języka uczymy się w szkołach, stosujemy go w urzędach i słyszymy w mediach. Występują w nim rygorystyczne normy poprawnościowe z mnóstwem wyjątków.

Polski język ogólny jest najlepiej ukształtowaną formą (w porównaniu do dialektów), dostosowaną do wszystkich funkcji (nawet artystycznych). Dzięki tradycji pisemnej, język polski ma ujednolicony system gramatyczny, stylistyczny i leksykalny. W odróżnieniu od dialektów, język ogólnopolski ma zarówno formę mówioną jak i pisaną.

Słownictwo środowiskowe

To słownictwo charakterystyczne dla danego środowiska, czyli określonej grupy ludzi, którzy są w jakiś sposób ze sobą powiązani (np. wiekowo, zawodowo, kulturowo, światopoglądowo). Obejmuje nazwy typowych zajęć, przedmiotów i sytuacji. Czasami na określenie gwary środowiskowej używa się terminu **żargon lub slang**. Wiele grup zawodowych posługuje się właściwym sobie żargonem, mówią nim lekarze, myśliwi, aktorzy, kierowcy. Żargonem posługują się też takie grupy środowiskowe jak uczniowie, studenci, użytkownicy Internetu czy więźniowie.

Gwara środowiskowa w pewien sposób utożsamia członków danej grupy, wyodrębnia ich z reszty społeczeństwa. Jej cechą jest ekspresywność wyrazów, które określają to, co jest ważne dla członków grupy. Dla tych, którzy do danej grupy nie należą, taki język zamkniętego środowiska może być trudny i czasami nawet niemożliwy do zrozumienia.

Jednymi z najbardziej znanych są:

- gwara młodzieżowa
- gwara tajna (np. w Armii Krajowej podczas II wojny światowej),
- gwara więzienna (grypsera)
- słownictwo brydżystów

- słownictwo myśliwych
- żargon wędkarzy

Cechy gwary młodzieżowej

W szkole uczniowie tworzą swój własny język, którego odrębność polega przeważnie na operowaniu symbolami słownymi zastępującymi wyrazy i zwroty języka ogólnego po to, aby ten język był zrozumiały tylko w ich środowisku.

W gwarze młodzieżowej odnajdujemy dużo wyrazów wartościujących w sposób negatywny i pozytywny, które wyrażają stosunek młodych do rzeczywistości i do otaczającego świata. Dlatego jedną z cech wyróżniających język młodzieży jest ekspresja. Odnajdziemy też mnóstwo słów o zabarwieniu ironicznym i zapożyczeń z języka angielskiego. Inną charakterystyczną cechą języka młodzieżowego jest tendencja do jak największej ekonomiczności. Młodzież mówi muza zamiast muzyka, a komp zamiast komputer.

Tematyka dotyczy przede wszystkim: rozrywki, czasu wolnego, form kontaktu, więzi grupowych, określeń chłopaka i dziewczyny, cech fizycznych i psychicznych, sposobu zachowania. W języku młodzieży dużo miejsca zajmuje również słownictwo związane ze szkołą. Począwszy od określeń nauczycieli czy poszczególnych przedmiotów, koleżanek i kolegów z klasy, a skończywszy na opisywaniu aspektów szkolnego życia.

Źródło: www.gwarypolskie.uw.edu.pl

Uczniowie powinni jednak pamiętać o tym, że gwarą nie może być środkiem porozumiewania się na terytorium całej Polski i muszą podporządkować się ogólnopolskim normom poprawnościowym.

SZKOŁA

anglik- język angielski

*np. Wczoraj miałem dwa **angliki**.*

bagaż umysłowy- tornister, plecak

*np. W poniedziałek zapomniałem ze szkoły **bagażu umysłowego**.*

batman- ksiądz

*np. **Batman** zrobił nam na religii sprawdzian.*

biolca- biologia

*np. Na **biolcy** pani będzie pytała z tkanek.*

buda-szkoła

*np. Jutro nie idę do **budy**.*

buje- wagary

*np. Pani była zła, że poszliśmy na **buje**.*

być cienkim jak barszcz- być nieprzygotowanym do lekcji

*np. W piątek na chemii Maciek **był cienki jak barszcz**.*

bydło- tłum, duża liczba uczniów zachowująca się głośno

*np. Ale w klasie jest **bydło**.*

bydłobus- autobus szkolny

*np. Ostatnio uciekł mi **bydłobus**.*

byk- błąd ortograficzny

*np. Narobiłem dużo **byków**.*

cegła/cegły- książki, podręczniki

*np. Mój plecak jest wypełniony **ceglami**.*

chema- chemia

*np. Wczoraj zapomniałem **chemy**.*

dłubać- uczyć się

*np. Wczoraj długo **dłubałem** na sprawdzian z matematyki.*

dotlenianie- przerwa

*np. Podczas **dotleniania** wybuchła bójka.*

dżepetto- woźny

*np. U nas w szkole jest zły **dżepetto**.*

dojcz- język niemiecki

*np. Od września mamy nowego nauczyciela od **dojcz**a.*

dyra - pani dyrektor

*np. **Dyra** uczy języka niemieckiego i matematyki.*

facetka- nauczycielka

*np. **Facetka** od historii mnie pytała.*

fejs- facebook

*np. Często piszę ze znajomymi na **fejsie**.*

fiza- fizyka

*np. Wczoraj mieliśmy dwie lekcje **fizy**.*

gejca- geografia

*np. Wczoraj nie było pani od **gejcy**.*

gimbazjum- gimnazjum

*np. Chodzimy do **gimbazjum** w Rozdzielu.*

gimbus- gimnazjalista

*np. Do naszej szkoły chodzi 39 **gimbusów**.*

hista/hira- historia

*np. Nie zrobiłem zadania na **hirę**.*

impra- impreza

*np. Wczoraj mieliśmy **imprę** w szkole.*

infa- informatyka

*np. Ostatnio nie było pani od **infy**.*

kiblować- nie zdać do następnej klasy

*np. Mój kolega **kiblował** dwa razy.*

korki- korepetycje

*np. Za dwa dni mam **korki** z chemii.*

koty- uczniowie pierwszej klasy

*np. Mój brat w tym roku jest **kotem**.*

kujon- osoba pilnie ucząca się

*np. Z kartkówki wszyscy oprócz **kujona** dostali jedynki.*

laba- wolne od szkoły

*np. Jutro mam **labę**, ponieważ jest sobota.*

lufa- ocena niedostateczna

*np. Bartek dostał **lufę** z chemii.*

maglowanie- odpytywanie na lekcji

*np. Na ostatniej lekcji niemieckiego pani **maglowała** całą klasę.*

majca- matematyka

*np. Umie ktoś na **majcę**?*

makgajwer- konserwator szkolny

*np. Ostatnio widziałem, jak **makgajwer** naprawiał drzwi.*

muza- muzyka

*np. Na **muzie** będziemy śpiewać hymn.*

niemiec, dojczland- język niemiecki

*np. Wczoraj z **niemca** pisaliśmy kartkówkę.*

pała- ocena niedostateczna

*np. Dostałem wczoraj **pałę** z j. angielskiego.*

plasta- plastyka

*np. Na **pląście** rysowaliśmy krajobraz Rozdziela.*

polak- język polski

*np. Dzisiaj na **polaku** pisaliśmy dyktando.*

przyrka- przyroda

*np. Masz zadanie na **przyrkę**?*

prysnąć- uciec z lekcji

*np. Przedwczoraj Maciek **prysnął** z lekcji.*

szyna- dwa minusy przy ocenie

*np. Dzisiaj dostałem z geografii trzy na **szynach**.*

techna- technika

*np. Czy mamy dziś **technę**?*

wkuwać- uczyć się

*np. Dzisiaj **wkuwałem** niemiecki.*

wkuć na blachę- uczyć się na pamięć

*np. Wczoraj **wkuwałem na blachę** wzory z fizyki na kartkówkę.*

wos- wiedza o społeczeństwie

*np. Kilka razy spóźniłem się już na **wos**.*

wygiby- dyskoteka

*np. Za tydzień będą **wygiby** z okazji końca roku.*

zajarzyc- zrozumieć

*np. Wczoraj nie **zajarzyłem**, co pani mówiła.*

zrzynać – ściągać, odpisywać

*np. Na sprawdzianie z polskiego wszystko **zrzynałem**.*

RODZINA

badyl- chuda kobieta

*np. Moja koleżanka to **badyl**.*

bratek- brat

*np. Pobitem się z **bratkiem**.*

chata- dom

*np. Wieczorem mam wolną **chatę**.*

rodziciel- ojciec

*np. Dzwonię do mojego **rodziciela**.*

siora- siostra

*np. Bardzo chciałbym mieć **siorę**.*

skrzypieć- nudzić, przynudzać, pouczać

*np. Wczoraj mama **skrzypiała**, że nie posprzątałem w pokoju.*

stara- mama

*np. **Stara** do mnie dzwoni.*

stary- tata

*np. **Stary** przyjdzie po mnie do szkoły.*

wuja- wujek

*np. Dziś przyjedzie do mnie **wuja**.*

JEDZENIE

baleron- pasztet

*np. Wczoraj jadłem kanapkę z **baleronem**.*

bazyl- pasztet

*np. Kupiłem sobie **bazyl** na śniadanie.*

grucha- gruszka

*np. Ta **grucha** jest soczysta.*

jabło- jabłko

*np. Na drugie śniadanie było **jabło**.*

żarcie- jedzenie

*np. Jest coś do **żarcia**?*

INNE

ale obciach- kompromitująca sytuacja
*np. No nie, **ale obciach!***

ale odjazd- fajne, super
*np. Ale był **odjazd** na wycieczce!*

banan- szeroki uśmiech
*np. Ale strzelił **banana** na tym zdjęciu.*

baśka- główka
*np. Podaj mu na **baśkę**.*

beka- ubaw
*np. Mamy **beke** z kolegi.*

bez jaj- nie gadaj
*np. No **bez jaj**, ukradł pieniądze?*

biba- impreza
*np. Miałem wczoraj **bibę** rodzinną.*

blef- kłamstwo
*np. Nie **blefuj!***

bolo- niezły chłopak
*np. Spotkałam wczoraj Marka. Ale z niego **bolo!***

brak klepki- o głupiej osobie
*np. Chyba **brakuje ci klepki!***

buchnąć- ukraść
*np. Mój kolega **buchnął** mi 5 zł.*

buła- uderzenie w policzek
*np. Wczoraj sprzedałem koledze **bułę**.*

burak- człowiek niekulturalny
*np. Damian czasami zachowuje się jak **burak**.*

bystrzak- człowiek mądry
np. Mój tata to **bystrzak**.

charatać gałę- grać w piłkę
np. *Po szkole idziemy **charatać gałę**.*

chcesz z buta- chcesz się bić?
np. *Nie zaczynaj, bo dostaniesz z **buta**.*

ciupanki- gry komputerowe
np. *Gdy mi się nudzi, gram w **ciupanki**.*

cool- super
np. *Ale to jest **cool** !*

curel- głupek
np. *Ale z ciebie **curel**.*

cykać się- bać się
np. *Ja nie idę, **cykam się**.*

gajer- garnitur
np. *Ale masz **gajer**.*

gała- piłka
np. *Mam nową **gałę**.*

gały- oczy
np. *Moja koleżanka ma brązowe **gały**.*

hajs- pieniądze
np. *Mam **hajs** na nowe ubrania.*

kabel- skarżypyta
np. *Janek jest **kablem**.*

kitrać- chować coś
np. *Maciek **kitra** plecak.*

kitrać się- ukrywać się
*np. Michał **kitra** się przed panią.*

komp- komputer
*np. Mam nowego **kompa**.*

kopanina- mecz piłki nożnej
*np. Tydzień temu na boisku była **kopanina**.*

lansować się- relaksować się
*np. Dawid **lansuje się** na kanapie.*

łachy- ubrania
*np. Ładne masz **łachy**.*

łacina- wulgarne słownictwo
*np. Na przerwie w szkole czasem słychać **łacinę**.*

menel- osoba bezdomna
*np. Na dworcu w Krakowie widziałem **menela**.*

ogarnij się- weź się do roboty
*np. Mama często mi powtarza, żebym się **ogarnął**.*

oj tam oj tam- trudno
*np. **Oj tam oj tam**, przepadło.*

paker- napakowany chłopak
*np. Ale jesteś **pakerem**!*

pikawa- serce
*np. Po wf-ie moja **pikawa** szybko biła.*

radary -uszy
*np. Widziałem pana z wielkimi **radarami**.*

ryj- twarz
*np. Dostałem w **ryj**.*

syf- niekorzystna sytuacja
np. Wczoraj na wf- ie był syf.

sprzedać bajer- skłamać
*np. Kolega **sprzedał bajer** mamie.*

szlug- papieros
*np. Masz **szlugi**?*

wbijać- przychodzić gdzieś
*np. **Wbijam** dziś do ciebie.*

wiocha- wstyd
*np. **Robisz mi wiochę!***

zaciesz- dobry humor
*np. **Od rana mam zaciesz.***

BIBLIOGRAFIA:

1. Nowy słownik gwary uczniowskiej, pod red. H. Zgólkowej, Wrocław 2004 r.
2. J. Kowalikowa, U. Żydek- Bednarczuk, Współczesna polszczyzna. Podręcznik j. polskiego dla szkół średnich, Kraków 1997 r.
- 3 .www.gwarypolskie.uw.edu.pl

PROJEKT EDUKACYJNY
pt. „Opracowanie szkolnego słownika gwary uczniowskiej”
realizowany w roku szkolnym 2015/16.

Wykonawcy:

Michał Dudek
Dawid Ptaszek
Bartłomiej Sarota
Tomasz Paruch
Marcin Szewczyk

Opiekun:

Agnieszka Słowiak